

'Het Binnenvaartschip, de biografie': vijf families, één schip, honderd jaar varen



De Henriëtte, omstreeks 1988

09 oktober 2015, 03:00
Hilbrand Rozema



Het 'leven' beschrijven van het schip waarop je zelf woont. Waarom kreeg niemand dit idee eerder? Een eeuw binnenvaarthistorie: innemend, boeiend en ontroerend.

De Henriëtte heette ze, toen Nijenhuis en haar vriend, schipper van nature, het forse binnenvaartschip kochten. Ze vonden haar bij een betoncentrale, in een hoekig en industrieel landschap. Ze lag schitterend in de verf. De neus was hoog en scherp, en had in 1947 het originele klippermodel vervangen. De schipper, Leen de Jong, voer met de *Henriëtte* cement, en dat deed hij al vijftig jaar. Driemaal per week, van de betoncentrale in Koudekerk aan de Rijn naar de ENCI in IJmuiden, en terug. Heen en weer, heen en weer ... Hij deed dat alleen, zijn vrouw bleef aan de wal.

Hoe anders waren de eerste tientallen jaren van het lange leven van de *Henriëtte*. Want in die enorme 'cementbak' van Leen zit het kleinere schip verborgen dat het ooit was. Een zeilschip! Niet alleen de kop, ook de kont is nieuw. En de romp is verlengd. Zeilklippers uit 1901 hadden geen roef achterop, er was geen stuurhuis, de schipper stond buiten, in weer en wind. Niks geen schipper alleen; in haar ruim honderd levensjaren weerklonken in ruim, roef, stuurhut en aan dek talloze kinderstemmen. De Jong is de vijfde die aan het roer van dit binnenvaartschip staat. Hem waren vier schippers voorgegaan.

Met pijn in het hart moet Leen zijn schip verkopen. De woekerende regelgeving van de scheepvaartinspectie legt hem lam; vrachtvaren wordt te onrendabel.

hout, ijzer, staal

Gelukkig maakt de kritische schipper een goede keus. Beter kon hij het niet treffen. Corine Nijenhuis neemt geen genoegen met alleen een woonschip. Zij graaft terug naar de bron, het prille begin, de ruige, harde tijd van de vrachtafvaart: die ene werfelling in Roosendaal, waar de *Henriëtte* geboren is en het water in gleeed als een van de eerste stalen zeilklippers. Toen heette ze nog *Alfons Marie*; later *Alfons Marie I*. Het is de tijd dat schippers en hun kroost nog zelf in de tuigen hangen als dat moet, om hun schip voort te trekken als er geen wind is.

Nijenhuis deed veel meer dan het doopceel lichten van een schip. Dit is een wonderbaarlijke dieptepeiling van een essentieel stuk Nederlandse geschiedenis: de binnenvaart. En dat in vijf delen, vijf tijdsgewrichten: Adrianus en Petronella Vermeulen (1901-1913), Johannes en Huiberdina Vermeulen (1913-1923), Marinus en Annigje Beije (1923-1959), Jan en Maria van Utrecht-Beije (1959-1981) en Leen de Jong (1981-2006). Het is Nijenhuis glansrijk gelukt zich in te leven in het reilen en zeilen van al deze schippers en hun gezinnen.

Van hout naar ijzer en van ijzer naar staal: het gezicht van de Nederlandse vloot veranderde grondig. Logge scheepsvormen van tjalk en aak maakten plaats voor rankere en snellere vormen. Maar nog steeds voer de klipper met wind in het zeil op de wilde vaart.

grondig onthaastend

Stap aan boord en doorkruis in gestaag, grondig-onthaastend vaartempo de halve Nederlandse delta, en honderd jaar geschiedenis. Steek de Zuiderzee over bij vliegende storm, luister naar de geluiden achter de zeevlammen, ontdek de Biesbosch in oorlogstijd, zie tankers, duwcombinaties en containerschepen voorbijtrekken en stuurwielen en zeilen vervangen worden door motoren en joysticks. De *Alfons Marie*, alias de *Henriëtte*, en hun opvarenden doorstonden verstikkende armoede, winters die het schip invroren, machtsmisbruik door de kroegbevrachters (die schippers eerst dronken voerden), twee wereldoorlogen, konvoivaren dwars door levensgevaarlijke Engelse bombardementen heen, en inbeslagname door Duitse militairen. Daarna bracht het schip ontheemden terug, hielp het mee aan de bouw van de Afsluitdijk en de Zeelandbrug, en voelde het zout water langzaam brak en daarna zoet worden.

Wat is er niet veranderd? Beroepen, omgangsvormen, economie, mentaliteit, omvang van de bevolking, landschap ... álles! Kun je verder weg reizen, vanaf die werf waar het begon, ergens in het Brabantse binnenland, waar de vuren flakkerden van de veldsmidses, waarin de nageljongens de klinknagels smeedden – tot aan 2015? En toch is het in de kern hetzelfde schip als toen. Een boek met een vrije en tegelijk oude ziel, dat ons land beschrijft vanaf het water. De scheepvaarttermen hinderen niet maar versterken het verhaal, als klinknagels. Wel krijg je het als lezer naar het eind toe benauwd, omdat het vrije varen verandert in heen-en-weer. ■

non-fictie

Een vrouw van staal. De buitengewone biografie van een binnenvaartschip.

Corine Nijenhuis. Uitgeverij Brandt. Amsterdam 2015. Geromantiseerde non-fictie. 400 blz. € 20,00.

Copyright © 2015 Nederlands Dagblad, gerealiseerd door [Liones](#)